

Veselin Vukotić

20.000 milja pod morem

Zašto je za biznis i vođenje biznisa važniji Predsjednik Vrhovnog suda nego Predsjednik Vlade? Zašto u konceptu „CRNA GORA – MIKRODRŽAVA“ predlažem da se Predsjednik Vrhovnog suda bira neposredno na izborima – kao i poslanici?

Liberalizam je odgovornost... Tržište je način razmišljanja i života... Biznis je jedina štamparija novca u ekonomiji ... Da li je ovo shvatanje „20000 milja pod morem“ u Crnoj Gori?

Tri riječi koje su danas u Crnoj Gori pod sumnjom ili kako narod kaže „pod manom“ su liberalizam, tržište i biznis. Pod manom su do te mjere da ih mnogi „apostoli moralne čistoće i sveopšteg znanja“ iz naše medijske svakodnevice smatraju nečasnim. Ipak, njihov pokušaj „kritike“ tržišne filozofije uvijek dobija karakter opanjkavanja promotera ove filozofije u Crnoj Gori! Kritikovati nešto ili nekoga podrazumijeva da se o tome nešto prethodno zna i razumije, a i da se u životu šta god postigne! Nije dovoljna prostačka drskost, niti palanačka umišljenost!

Šta je u osnovi ideje i prakse liberalizma, tržišta i biznisa?

Kako shvatamo liberalizam? Zar ljudi ne misle da je to sloboda pojedinca da radi šta hoće?! Da npr. možete da klevetate koga hoćete!... Da ne poštujete zakon; da prolazite kroz crveno svijetlo; da uzmete robu i ne platite je; da možete prodavati pokvarenu robu; da možete prevariti na ispitu; da otpuštate radnike - koga hoćeš i kad god hoćeš; da isplatite plate samo ako ste dobre volje; da ne dođete na posao da biste duže spavali,... Iz ovakvog shvatanja liberalizma (slobode) neminovno proizilazi zaključak: da bi se ovaj kaos i anarhija sredili potrebna je čvrsta ruka! Potreban je neko (kao ja, kažu za sebe kritičari liberalizma) koji će sve ovo srediti!

Pogubno razmišljanje! No problem je što ga je teško promijeniti!

Liberalizam u čijoj suštini je sloboda je nešto sasvim drugo. Prije toga, da li je neko od protivnika liberalizma protiv svoje lične slobode, uključujući i ekonomske slobode? Ako je svako od nas za to da ima svoju ličnu slobodu pitanje je da li je sloboda pojedinca, moja sloboda, sloboda Vas kao čitaoca ovog eseja, nečim ograničena? Da, **ograničena je slobodom drugih ljudi!** „Moja pesnica se slobodno kreće do vrha brade mog susjeda! Ako ga udarim, ugrozio sam njegovu slobodu!“, da parafraziram Davida Hjuma i Adama Smita. To znači da sloboda podrazumijeva **odgovornost!** Da li bi bilo dana da nema noći? Da li bi bilo slobode kada ne bi bilo odgovornosti? Sloboda bez odgovornosti je „smutno vrijeme“, odnosno „smuta“! Ko utvrđuje i propisuje moju odgovornost u korišćenju moje slobode! Pojedinač čvrste ruke i velike pameti? Ili možda pravila, zakon, ugovor? U suštini liberalizma je poštovanje zakona, ugovora i pravila i njihova primjena. Liberalizam isključivo funkcioniše ako se zasniva na zakonu i poštovanju zakona. Liberalizam je suprotan logici diskrecione moći politike i politici Ništa ne ograničava moć politike koliko liberalizam. Zato ga i ne vole!

Zakon mora biti za sve isti i na svakoga se primjenjivati. To što se ne primjenjuje nije kriv liberalizam, već moć nečije diskrecije! Ako imate svoj biznis, ako su pravila igre i zakon poznati i primjenjuju se, ako nema povlastica i privilegija od strane države, zapitajte se: šta je uloga Vlade u mom biznisu? Da li ćete možda doći do zaključka da je za Vaš biznis važniji Predsjednik Vrhovnog suda (primjena zakona) nego Predsjednik Vlade? Sud vam štiti svojину i ugovor, što je osnov biznisa! Možda u tom svijetlu možete lakše razumjeti zašto u konceptu „**CRNA GORA – MIKRODRŽAVA**“ predlažem da se Predsjednik Vrhovnog suda bira neposredno na izborima, kao i poslanici.

Zašto većina ljudi misli da je za uspješan privatni biznis važniji Predsjednik Vlade, nego Predsjednik Vrhovnog suda? Ključni uzrok je ignorisanje tržišta. Tržište se u nas primitivno shvata kao „kupi i prodaj“. Tržište je mnogo više od toga! Tržište je **način mišljenja i način života!** Tržište je mehanizam za provjeru naše sposobnosti, znanja i umijeća! Možete se ubiti od rada proizvodeći npr. krompir, ali ako ga niko ne želi kupiti, sve je uzalud! Možete o sebi misliti da ste genije, vrijedite onoliko koliko su drugi spremni da plate za Vaš proizvod ili uslugu! Zašto mnogi u Crnoj Gori ne vole da ih ocjenjuju drugi (tržište)? Zašto više vole da su na budžetu, ili u vezi sa budžetom? Zašto je većina crnogorskih „genijalaca“ na budžetu? Zašto protivnici tržišta više vole da „idu na posao“ – siguran, zaštićen, i žive u uvjerenju da za „njihove plate mora biti para“? A da li mora biti para za proizvođača krompira koji nije uspio da proda svoj krompir, ili mu ga je ubio grad? Ako u tom budžetskom sektoru (država) danas radi jedna trećina zaposlenih u Crnoj Gori, ako preko sto hiljada penzionera „zavisi“ od države, ako od države zavisi i veliki broj privatnih biznisa, da li možete očekivati da je naša „kolektivna“ misao okrenuta tržištu; da praktično uvažava i na sebi primjenjuje zakone tržišta? Pričom o tržištu ne stvara se tržište!

Kritičari tržišta misle da država stvara novac. Gospodo, kredit od IMF-a je samo unaprijed potrošen porez od građana Crne Gore, a ne „stvaranje novca“ od strane države! Novac se

stvara u biznisu – proizvodnji i stvaranju novih dobara i usluga. Što veći broj kompanija, što veći broj biznisa – to više novca u Crnoj Gori. Više novca u biznisu – više mogućnosti za razvoj i kvalitet zajedničkih funkcija (bezbjednost, obrazovanje, zdravstvo, nauka,...). Dobiti novac sa tržišta, što je suština biznisa, je velika glavobolja! A ljudi ne vole glavobolju!...

Ko u to ne vjeruje – neka ne drži lekcije o biznisu i tržištu, a prima platu od države, već neka započne svoj biznis! Biznis, između ostalog, traži hrabrost da realizujete svoju ideju! Nažalost, mi još uvijek hrabrost shvatamo kroz ono: „Reče mu ga!“...

Problem liberalizma, tržišta i biznisa je što ih danas uređuje kolektivna i politička misao zajednice, koja je na nivou prakse, protiv tržišne filozofije u Crnoj Gori. A ta misao ima moć, bez obzira da li je na vlasti, opoziciji ili NGO sektoru. Mogućnost dominacije tržišne filozofije podsjeća ma na čudesa iz Žil Vernove knjige „20000 milja pod morem“. Ipak, neki naučnici kažu da je Žil Vernova imaginacija iz ovog djela pomogla čovjeku da napravi taj čudeski skok ka Mjeseću!

Kakva bi trebalo da bude naša imaginacija da bi podstakla taj skok ka **PRAKSI TRŽIŠTA** u Crnoj Gori?